पूर्वीचौकी गाउँपालिका, डोटी

स्थानीय राजपत्र

भाग : २

खण्ड : ७ संख्या : ११ मिति : २०८१/०४/०१

बाल संरक्षणको लागि पञ्चवर्षीय रणनीति, २०८०-२०८४

प्रमाणितकरण मिति : २०८०/११/१४

पूर्वीचौकी गाउँपालिका

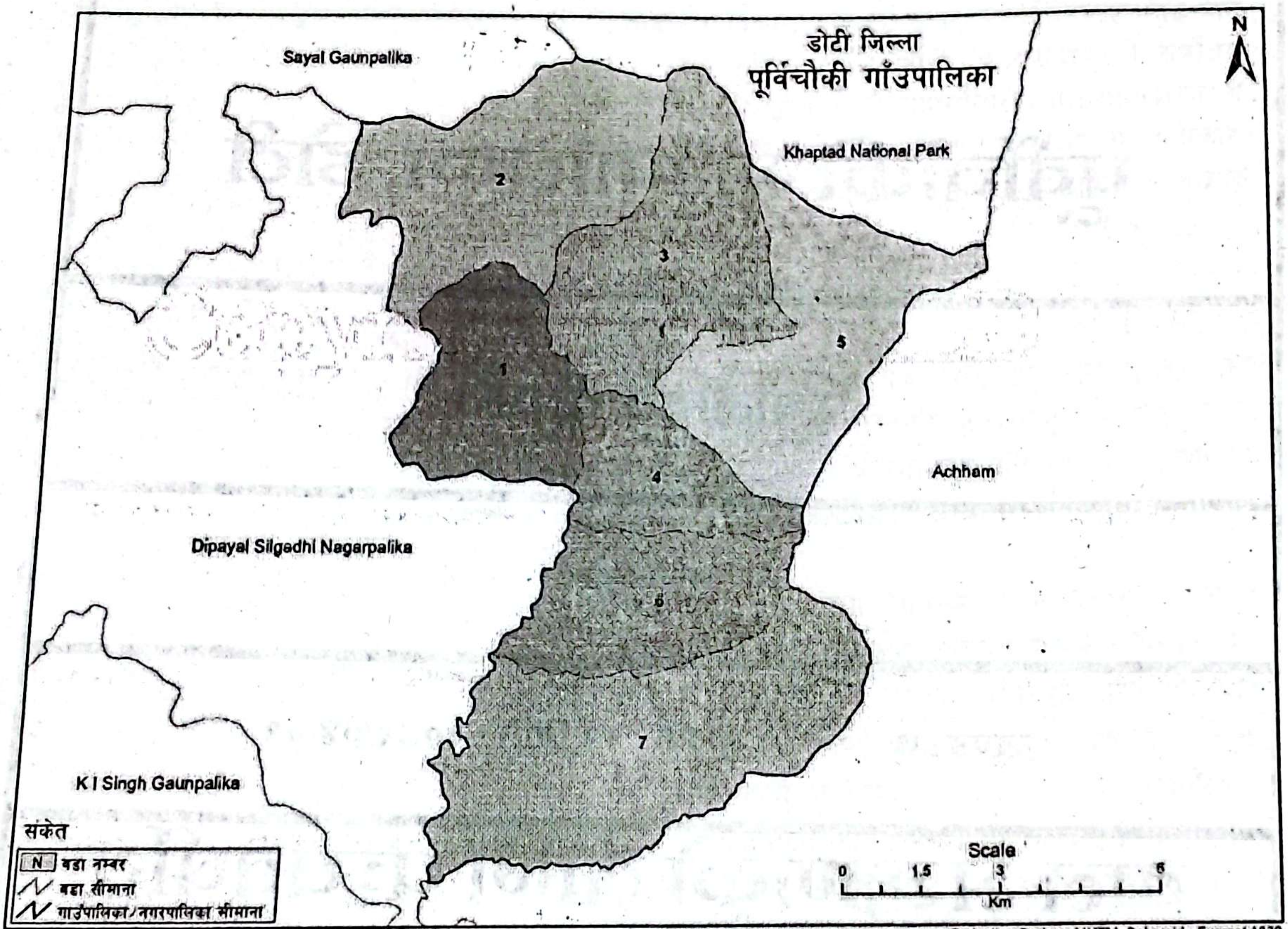

स्रोत: स्थलरुप नक्सा (स्केल १:२५०००/१:५००००), नापी विभाग र जनगणना २०६८, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग
तयार पार्ने: गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोग

Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830
LLRC, 2016

बाल संरक्षणका लागि पञ्चबर्षीय रणनीति

(२०८०–२०८४)

१.पृष्ठभूमि :

बालबालिका कुनै पनि समाज वा राष्ट्रका भविश्य मात्र नभएर वर्तमान पनि हुन् । बालबालिकाहरुको वर्तमान राम्रो वनाउन सकेमात्र असल भविष्य सुनिश्चित गर्न सकिन्छ । शारीरिक, मानसिक र सवेगात्मक रुपमा पूर्ण विकासको क्रममा रहेका बालबालिकाहरुको बालापन संरक्षण गर्नु कुनै पनि राज्यको प्रथम दायित्व हुने गर्छ ।

बालबालिकाहरुले आफ्नो हित, अहितका वारेमा सोच्न सक्दैनन्, उनीहरुलाई अर्काको सहारा चाहिन्छ । यसैको नाजायज फाइदा लिई बालबालिकाप्रति धेरै प्रकारका दुर्व्यवहारहरु हुने गरेका छन् । त्यसैले उनीहरुलाई अशल अभिभावक तथा संरक्षकको आवश्यकता पर्दछ । बालबालिकालाई जन्मनु अघि र जन्मेपछि उचित स्याहार, पालनपोषण, शिक्षादिक्षा तथा हक अधिकारको संरक्षण गरी परिवार, समाज र राष्ट्रलाई योग्य नेतृत्व दिने नागरिक बनाउनु सम्वन्धित सवैको दायित्व हो । हामीले हरेक बालबालिकाको सवाललाई सम्बोधन हुने गरी नीति, योजना र कार्यक्रम वनाई कार्यान्वयन गर्न सकेको खण्डमा मात्र समाजले अशल नागरिक प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

यही परिवेशलाई ध्यानमा राख्दै नेपाल सरकारले बालबालिका सम्वन्धि बिभिन्न कानून, नीति, नियम, निर्देशिका तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । सोही अनुसार यस पूर्वीचौकी गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरमा बालबालिकाहरुको संरक्षणका लागि बिभिन्न कार्यहरु गर्दै आईरहेको छ । गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरमा बालसंरक्षणको अवस्था बिश्लेषण गर्दा बालबालिकाका सवालहरु पहिंचान भएका छन् । ति समस्याहरुको समाधान गरि बालबालिकाको संरक्षणको अधिकार सुनिश्चित गर्नु पर्ने आवश्यकता बालसंरक्षणको अवस्था बिश्लेषण प्रतिवेदनले महसुस गराएको छ । ठोस रणनीतिको अभावमा बालसंरक्षणको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी हुन सकिरहेका छैनन् । अझै पनि बालबालिकाहरुका धेरै समस्याहरु रहेका छन् । गाउँपालिकाभित्र थुप्रै बालबालिकाहरु संरक्षणको अभावमा रहेका छन् । उनीहरुलाई बालअधिकार प्रत्याभूति गराउनका लागि विशेषगरी जोखिममा परेका बालबालिकाहरुको संरक्षण र प्रर्बद्धन गराउनका लागि स्थानीय स्तरमा बालबालिकाका सवालहरुको आधारमा बालसंरक्षण रणनीति बनाउन आवश्यक देखिएकोले बाल संरक्षण सम्वन्धी पञ्चबर्षीय रणनीति निर्माण गरेको छ ।

२. बालअधिकार संरक्षणका लागि भएका प्रयासहरु

–अन्तराष्ट्रिय

प्रथम बिश्वयुद्धबाट बालबालिकामा परेको असरलाई ध्यानमा राख्दै एग्लेन्टाईन जे ले बाल संरक्षण तथा हितका सम्बन्धमा आवाज उठाइन् । पीडित बालबालिकाका नाङ्गा र आँशु सहितका फोटाहरु बिश्वभरी प्रचार गरिन् । उनले बालबालिकाहरुमाथी हुने हिंसालाई आधार बनाउँदै बालअधिकार अन्दोलन सञ्चालन गरिन् । त्यही अभियान स्वरुप सन १९२४ मा बालअधिकार सम्वन्धी ५ बुँदे घोषणा पत्र जारी भयो ।

मानवअधिकारको बिश्वव्यापी घोषणा पत्र (१० डिसिम्वर, १९४८) धारा २५ अनुसार शिसुहरुलाई विशेष स्याहार र सहायता पाउने र विवाह भई वा नभई जन्मेका सम्पूर्ण बालबालिकाहरुले समान सामाजिक संरक्षण पाउने व्यवस्था छ । बालअधिकार सम्वन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय घोषणा पत्र, १९५९, नागरिक तथा राजनीति अधिकार सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र, १९६६

र आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र, १९६६ ले बालअधिकारलाई सुरक्षित गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धि (१९८९) ले बालअधिकारका ४ आधारभूत सिद्धान्त तय गरेको छ । जसमा **पहिलो**, भेदभाव गर्नु हुँदैन, **दोश्रो**, उनीहरुको बाँच्न पाउने हक सुनिश्चित गर्नु पर्छ, उनीहरुलाई पनि दीर्घ जीवन र विकास हक छ, **तेश्रो**, बालबालिकाहरुलाई पनि बिचार अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता छ र त्यसको कदर गरिनु पर्छ र **चौथो**, बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिनु पर्छ भन्ने व्यवस्था उल्लेख गरेको छ । यस्तै महासन्धिले बालअधिकारका ४ आधारभूत पक्षहरु पनि तय गरेको छ । जसमा बाँच्न पाउने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, सहभागिताको अधिकार र विकासको अधिकार रहेका छन् । महासन्धिका तीनवटा ईच्छाधिन आलेखहरु पनि राष्ट्र संघले जारी गरेको छ ।

– राष्ट्रिय

नेपालले बालअधिकार सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धिलाई १४ सेप्टेम्वर, सन १९९० मा अनुमोदन गरेको छ । यस्तै नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र र आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृति अधिकार सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र पनि नेपालले अनुमोदन गरेको छ । नेपालले बिभिन्न अन्तराष्ट्रिय मञ्चहरुमा पनि बालअधिकार सम्वन्धी प्रतिवद्धता जनाएको छ ।

नेपालमा बालबालिका सम्वन्धी थुप्रै नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था र संयन्त्रहरु सरकारले तयार पारेको छ । नेपालको संबिधानमा मौलिक हकभित्रै बालबालिकाको हकको व्यवस्था गरेको छ । जसमा प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ता, परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सर्वाङ्गीण व्यक्तित्व विकास, प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिता, जोखिमपूर्ण काममा लगाउन नपाईने, बालविवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न नपाइने, सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न नपाईने, शारीरिक वा मानसिक यातना दिन नपाईने जस्ता हकहरु सुनिश्चित गरेको छ ।

नेपालको संबिधानको भाग-३ मौलिक हक अन्तरगत धारा ३९ मा बालबालिकाको हकको व्यवस्था गरेको छ । उक्त धाराभित्र १० वटा उपधाराहरु समावेश भएका छन्, जसले बाल संरक्षणको अधिकारको ग्यारेण्टी गर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस्तै बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५, बालश्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६, बाल न्याय कार्यविधि नियमावली, २०६३, बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति, २०७४, बालश्रम निवारण राष्ट्रिय गुरुयोजना (२०७५-०८५) बालबालिका सम्वन्धी राष्ट्रिय रणनीति, २०६९ बाल सहभागिता निर्देशिका, २०६३, बालबिवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति २०७२, सडक बालबालिका उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्वन्धी एकिकृत कार्यविधि, २०७६ लगायत थुप्रै बिषयगत कानूनहरुमा बालबालिकाको सन्दर्भ समावेश गरिएको छ ।

केन्द्रमा माहिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, राष्ट्रिय बालअधिकार परिषद, बालसंरक्षण तथा विकास शाखा, केन्द्रीय बाल न्याय समिति रहेका छन् । यस्तै प्रदेश तहमा सामाजिक

CamScanner

विकास मन्त्रालय, बालअधिकार तथा सामाजिक न्याय शाखा, प्रदेशस्तरीय बालअधिकार समिति रहेका छन् । सरकारले तोकेको ठाउँमा बाल अदालत स्थापना हुने व्यवस्था रहेको छ ।

– **स्थानीय**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन, बालाबालिकाको कुपोषण न्यूनीकरण, रोकथाम, नियन्त्रण र व्यवस्थापन, खोप सेवा कार्यक्रम सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा समन्वय, सडक बालबालिका, अनाथ असहाय, अशक्त र मानसिक असन्तुलन भएका व्यक्तिहरुको पुनर्स्थापन केन्द्रको सञ्चालन र व्यवस्थापन, अनुमगन र नियमन, बालविवाह, बहुविवाह, लैङ्गिक हिंसा, छुवाछुत, छाउपडी, कमलहरी, बालश्रम, मानव बेचबिखन जस्ता अन्धबिश्वासको अन्त्य गर्ने गराउने, सरक्षक प्रमाणित गर्ने, संस्थागत र व्यक्तिगत संरक्षक सिफारिस गर्ने, अशक्त, असहायक तथा अनाथको पालन पोषणको लागि सिफारिस गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिएको छ । यस्तै स्थानीय न्यायिक समितिले कुनै मुद्धा किनारा लगाउँदा बालबालिकाको हित र संरक्षणलाई ध्यान दिनु पर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको छ ।

स्थानीयस्तरमा स्थानीय बालअधिकार समिति, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, बालगृह, बालबालिका पुनर्स्थापना केन्द्र, जिल्ला बाल न्याय समिति, बाल सुधार गृह स्थापना गर्ने र बाल कल्याण अधिकारी राख्ने व्यवस्था गरेको छ ।

३. गाउँपालिकामा बालबालिकाका सवालहरु :

यस गाउँपालिकामा बालविवाह, कुपोषण, छाउपडी र लैङ्गिक भेदभाव मुख्य समस्याका रुपमा देखा परेका छन् । यस्तै बालबालिकाहरु बिद्यालय नजाने, बिचमै कक्षा छोड्नेको संख्यामा पनि कमी आएको छैन । अहिले पनि बालबालिकामाथी हिंसा तथा दुर्व्यवहार भईरहेको अवस्था छ ।बालसहभागिता न्यून छ, बालश्रम शोषण, अभिभावकको लापरवाही, अभिभावक शिक्षामा कमी, अभिभावकको आयस्रोत नहुनु र जातीय बिभेद लगायतका समस्याहरु रहेका छन् ।

चेतताको अभाव, कानून कार्यान्वयनको अभाव, परम्परागत हानिकारक अभ्यास, अभिभावक हेरचाहको अभाव, बेरोजगारी, घरेलु हिंसा, बच्चाहरूको लालनपालनमा कठिनाई आदि सवालहरु गाउँपालिकाका बालबालिकाहरुले भोग्नु परेको छ ।

४. बाल संरक्षण रणनीतिको आवश्यकता

बालबालिकालाई शारीरिक, मानसिक, संवेगात्मक, सामाजिक, नैतिक तथा वौद्धिक विकासमा गम्भीर एवं नकारात्मक असर पार्ने तथा उनीहरुमाथि हुने वा हुन सक्ने शारीरिक यातना तथा मानसिक पीडाजन्य कार्य वा व्यवहारबाट जोगाउनु पर्दछ । बालबालिकामाथि हुने सवै खालका दुर्व्यवहार, शोषण, हेला बेवास्ता, उपेक्षा, हेलचेक्र्याइँ, हिंसा तथा भेदभावबाट उनीहरुको संरक्षण गर्नुपर्दछ अर्थात् उनीहरुमाथि हुने वा हुनसक्ने सवै खालका नियोजित तथा अनियोजित हानी तथा नोक्सानीबाट उनीहरुको रक्षा गर्नु बालसंरक्षण हो । तर अहिले पनि विभिन्न बहानामा बालबालिकाहरु एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा स्थानान्तरण हुन सक्छन् र जोखिममा पर्न सक्छन् । बालबालिकाहरु परिवार तथा समाजबाट अलग हुने, हिंसामा परी सामाजिक सेवाको पहुँचबाट टाढिएका, अभिभावकविहिन तथा संरक्षण विहिन भएका, लागुपदार्थ सेवन तथा कुलतमा फसेका, यौन दुर्व्यवहारका शिकार भएका छन् । विद्यमान अवस्थामा बाल संरक्षणका सवाल कमजोर रहेको अवस्थामा स्थानीय तहमा बालसंरक्षणको ठोस रणनीति हुनु जरुरी छ । सामाजिक रुपमा व्यापक जनचेतनाको विकास र बालबालिकामाथि अपराध गर्नेहरूलाई सामाजिक बहिष्कार र कडा कानूनी कारवाहीको प्रत्याभूति नभएसम्म बालबालिकाले सुरक्षित भएको महसुस गर्न

CamScanner

सक्ने अवस्था रहदैन । त्यसैले बालसंरक्षणका क्षेत्रमा गरिएका र गर्नुपर्ने कार्यक्रमहरुलाई निश्चित आकार र दिशा दिन, सरोकारवालाहरुलाई बालसंरक्षण अभियानमा प्रभावकारी र दिगो रुपमा सहभागिता जुटाउन, बालबालिकामाथि हुने सबै किसिमका बालसंरक्षण सम्बन्धी सवालहरुलाई छिटो र प्रभावकारी रुपमा सम्बोधन गर्नका लागि बालसंरक्षण रणनीति तयार गरी लागु गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता रहेकोले यो बालसंरक्षण रणनीति तयार गरिएको छ ।

५. रणनीतिका सिद्धान्तहरु :

५.१ **समानताको अधिकार** : प्रत्येक बालबालिकालाई उसको लिङ्ग, धर्म, उमेर, जातीयता, सामाजिक-आर्थिक स्तर, क्षमता, वर्ण, वैवाहिक स्थिति र संस्कृतिको आधारमा भेदभाव विनाको समान अधिकार हुनुपर्दछ ।

५.२ **बालबालिकाको सर्वोत्तम हित** : बालबालिकाको विषयमा कुनैपनि निर्णय गर्दा उनीहरूको सर्वोत्तम हित सुनिश्चित गर्नुपर्छ ।

५.३ **संरक्षण** : बालविवाह, बेचविखन तथा ओसारपसार, बाँधा बनाउने, अन्य हानिकारक अभ्यास लगायत सबै प्रकारका दुर्व्यवहार, हिंसा तथा शोषणबाट बालवालिका संरक्षित हुनुपर्दछ ।

५.४ **अर्थपूर्ण सहभागिता** : बालबालिकासँग सरोकारका सबै विषयमा उमेर र परिपक्वता अनुरुप उनीहरूको कुरा सुन्ने र आफ्नो विचार अभिव्यक्त गर्ने अवसर दिनुपर्छ ।

५.५ **राज्यको दायित्व**: नेपालको संविधान, दिगो विकासका कार्यसूची (२०१६–२०३०) का साथै अन्य राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता अनुसार वालअधिकार उल्लंघनको कारक तत्वको रुपमा रहेको बालविवाह को रोकथाम तथा न्यायमा पुहँचको लागि राज्यको क्रियाशीलता बढाउनुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

६. रणनीतिक योजनाको परिकल्पना, सोच, लक्ष र उद्देश्य :

क) परिकल्पना

"पूर्वीचौकी गाउँपालिकालाई पूर्ण रुपमा वाल शोषण, वाल हिंसा जस्ता कूरितीको अन्त्य गरि सबै बालबालिकाहरुमा बाल अधिकारको सुनिश्चिता गराउने"

ख) लक्ष

पूर्वीचौकी गाउँपालिकाका सबै वर्ग र समुदायका बालबालिकाको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्न बालबालिकाको बाँच्न पाउने, संरक्षण, विकास र सहभागिताको अधिकार सुनिश्चित गरी बालअधिकारको प्रत्याभूति दिलाउने ।

ग) उद्देश्य

परम्परागत रुपमा जगडिएको बालविवाह, वाल शोषण छाउपडि प्रथा,लैङ्गिक विभेद जस्ता सामाजिक कूरितीको अन्त्य गर्ने ।

७. रणनीति

८.१ **बालबालिकाको सशक्तिकरण** : सवै वालवालिकाको जन्मदर्ता अनिवार्य गर्ने, सवै बालबालिकालाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याउने, बालक्लव/सञ्जाल गठन गर्ने, बालबालिकालाई साथी शिक्षा तथा जीवनोपयोगी सीप प्रदान गर्ने, किशोरीहरुलाई आत्मरक्षा सीप तालिम प्रदान गर्ने, बालबालिकाहरुको

CS CamScanner

नियमित स्वास्थ्य जाँच, खोप र पोषणलाई निरन्तरता दिने, विद्यालयमा खानेपानी र शौचालयको व्यवस्था गर्ने, बाल सिकाई केन्द्र स्थापना गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८.२ **हिंसा, विभेद् तथा दुर्व्यवहारको अन्त्य** : परम्परातग हानिकारक अभ्यास (बालविवाह, बहुविवाह, छाउपडि प्रथा, बालश्रम, जातीय विभेद्, लैङ्गिक विभेद) विरुद्ध अन्तरक्रिया गर्ने, बालश्रम विरुद्ध अभियान सञ्चालन, विद्यालयस्तरीय, जनचेतनामूलक प्रतियोगिता गर्ने, लागु औषध दुर्व्यसनी न्यूनीकरणका अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्ने, बालबालिकाको नेतृत्व विकास तालिमको आयोजना गर्ने, बालविवाह मुक्त वडा घोषणा गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८.३ **बाल सहभागिताको सुनिश्चिता** : सामाजिक क्रियाकलापहरुमा बालबालिकाको सक्रिय सहभागिता बढाउने, बालबालिकाका आवश्यकता पहिचान गरि सम्वोदन गर्ने, योजना तर्जुमा प्रक्रियामा बालबालिकाहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८.४ **बालबालिकाको संरक्षण** : बालबालिकामाथी हुने हिंसाबारे कानूनी सचेतना,सञ्चार उपकरण तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग सम्बन्धमा छलफल गर्ने, फरक क्षमता भएका तथा सहाराबिहीन बालबालिकाको संरक्षण गर्ने, आकस्मिक बालकोष स्थापना गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८.५ **अतिरिक्त क्रियाकलापमार्फत बालबालिकाको क्षमता विकास** : बालबालिकाहरुलाई शैक्षिक भ्रमण, खेलकुलद्, अन्तरविद्यालय स्तरीय प्रतियोगितामा सहभागि गराउने, प्रतिभावान बालबालिकालाई पुरस्कृत गर्ने, विभिनन जनचेतनामुलक सडक नाटक तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८.६ **नीतिगत र कानूनी सुदृढिकरण तथा बालमैत्री शासन कार्यान्वयन** : बाल अधिकार समिति गठन गर्ने, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन गरि सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने, बाल अधिकार सम्बन्धी कानून निर्माण गर्ने, बाल संरक्षणका मुद्दाहमा पीडीतलाई निशुल्क कानुनी सहयोग गर्ने रणनीति लिईनेछ ।

८. अपेक्षित नतिजा

८.१ गाउँपालिकाका बालबालिकाहरुको क्षमता विकास भई आफ्नो अधिकारका लागि आवाज उठाउन सक्षम भएका हुनेछन ।

८.२ विद्यालय तथा समुदायमा हुने बाल हिंसा तथा शोषण अन्त्य भई सवै बालबालिकाहरु विद्यालय गएका हुनेछन् ।

८.३ सवै बालबालिकाहरुको जन्मदर्ता भई पूर्ण खोप पाएका हुनेछन् । साथै अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुले परिचय पत्र पाएका हुनेछन् ।

८.४ समाजमा रहेका बालविवाह, बालश्रम, छाउपडी प्रथा, लैङ्गिक विभेद जस्ता परम्परतागत हानिकारक अभ्यासहरु न्यून भई बाल संरक्षणको प्रत्याभूति भएको हुनेछ ।

८.५ बाल संरक्षणका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक नीति, कानून र संरचना निर्माण गरि परिचालन गरेको हुनेछ ।

८.६ गाउँपालिका बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त पालिका घोषणा भएको हुनेछ ।

CamScanner

९. रणनीतिक क्रियाकलापहरु

अपेक्षित नतिजा	क्रियाकलाप	ईकाई	परिमाण	बर्ष (२०८०–२०८४)				
				२०८०	२०८१	२०८२	२०८३	२०८४
रणनीति–१ : बालबालिकाको सशक्तिकरण								
गाउँपालिकाका बालबालिकाहरुको क्षमता विकास भई आफ्नो अधिकारका लागि आवाज उठाउन सक्षम भएका हुनेछन ।	बिद्यालय र समुदायस्तरमा बालक्लवहरु गठन गरि परिचालन गर्ने ।	समिति	७०	१४	१४	१४	१४	१४
	बिद्यालय बाहिर रहेका १६ देखि १८ बर्षसम्मका बालबालिकालाई सीपमूलक तथा आयमूलक तालिम सञ्चालन गर्ने ।	व्यक्ति	१०५	२१	२१	२१	२१	२१
	वडा तथा पालिकास्तरीय बालक्लव सञ्जाल गठन गर्ने	वटा	१	१				
	बालबालिकाहरुलाई बालअधिकार नेतृत्व क्षमता विकास सम्वन्धित तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक	७	२	२	१	१	१
	१६ देखि १८ बर्षसम्मका वालवालिकाहरुलाई जीवन उपयोगी शिक्षा दिने ।	व्यक्ति	२५००	५००	५००	५००	५००	५००
	लागु पदार्थ दुर्व्यसनी, धुम्रपान जस्ता कुलतबाट जोगिन बालबालिकाहरुलाई सेचनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पटक	१५	३	३	३	३	३
रणनीति–२ : हिंसा न्यूनीकरण तथा गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता								
बिद्यालय तथा समुदायमा हुने बाल हिंसा तथा शोषण अन्त्य भई सवै	बिद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको पहिचान गर्ने	पटक	५	१	१	१	१	१

CamScanner

बालबालिकाहरु बिद्यालय गएका हुनेछन् ।	२० बर्षमूनीका बालबालिकाहरुलाई नियमित बिद्यालय जान प्रोत्साहन गर्ने ।	व्यक्ति	३०००	६००	६००	६००	६००	६००
	बिद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको बिद्यालय भर्नाका लागि भर्ना अभियान सञ्चालन गर्ने	वडास्तर	३५	७	७	७	७	७
	बिद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको स्थिति पत्र तयार गर्ने	पटक	१			१		
	बालमैत्री बिद्यालयका लागि सरोकारवालाहरुसंग समन्वय तथा अन्तरक्रिया गर्ने ।	पटक	२	१	१			
	अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुका लागि बिशेष शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	व्यक्ति	५०	१०	१०	१०	१०	१०
	अभिभावक, बिद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक र बिद्यार्थीबीच अन्तरक्रिया गर्ने	पटक	४०	८	८	८	८	८
	बालशिक्षा सम्बन्धी बिद्यालय र अभिभावकलाई अभिमूखीकरण गर्ने	पटक	२६०	५२	५२	५२	५२	५२
	प्रोत्साहन स्वरुप बिद्यार्थीलाई पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने	व्यक्ति	१३५	२७	२७	२७	२७	२७

CamScanner

	विद्यालयमा हिंसा न्यूनीकरणका लागि गुनासो सुनुवाई संयन्त्रको स्थापना गर्ने	विद्यालय	५२	२०	२०	१२		
	विद्यालयमा गुनासो सुझाव पेटिकोको स्थापना गर्ने	विद्यालय	५२	१४	१२	१२	१२	१२
	विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ र शिक्षकहरुलाई सकारात्मक अनुशासन सम्वन्धी तालिम	व्यक्ति	२५०	५०	५०	५०	५०	५०
रणनीति–३ : बालबालिकाको पहिचान र सुरक्षा								
सवै बालबालिकाहरुको जन्मदर्ता भई पूर्ण खोप पाएका हुनेछन् । साथै अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरुले परिचय पत्र पाएका हुनेछन् ।	वालवालिकाको जनमदर्ता सम्वन्धी अभियान सञ्चालन गर्ने	पटक	२	१		१		
	वालवालिकाको प्रोफायल र लगानी कार्ययोजना तयार गर्ने	वटा	१		१			
	वालवालिकाका सवै प्रकारका खोप अभियान सञ्चालन गर्ने	पटक	१	१				
	अपाङ्गता भएका सवै वालवालिकाहरुलाई अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण गर्ने	व्यक्ति			निरन्तर			
	पालिका तथा वडामा बाल भेला गर्ने तथा वालवालिकाको सहभागिता सुनिश्चीत गर्ने आभिमुखिकरण गर्ने ।	वडा	७	७				
रणनीति–४ : परम्परागत हानिकारक अभ्यास न्यूनीकरण								

समाजमा रहेका बालबिवाह, बालश्रम, छाउपडी प्रथा, लैङ्गिक विभेद जस्ता परम्परतागत हानिकारक अभ्यासहरु न्यून भई बाल संरक्षणको प्रत्याभूति भएको हुनेछ।	विद्यालयमा बालबिवाह बिरुद्ध अनुशिक्षण गर्ने	पटक	५२	९	१३	१०	१०	१०
	छाउपडी प्रथा तथा लैंगिक विभेद अन्त्यका लागी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	पटक	३५	७	७	७	७	७
	शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र जनप्रतिनिधिसंग बालबिवाह बिरुद्ध अन्तरक्रिया गर्ने	पटक	५२	९	१३	१०	१०	१०
	विद्यालय तहमा बालबिवाह र यसको असरवारे बक्तृत्व कला प्रतियोगिता आयोजना गर्ने।	पटक	५२	९	१३	१०	१०	१०
	बालअधिकार समितिलाई बालबिवाह न्यूनीकरण सम्वन्धी तालिम	पटक	२	१			१	
	बालबिवाह, बालश्रम न्यूनीकरणका लागि न्यूनीकरणका लागि प्रहरीसंग मिलेर कार्यक्रम गर्ने	पटक	७०	१४	१४	१४	१४	१४
	धार्मिक अगुवा र अभिभावकहरुलाई बालबिवाह र परम्परागत हानिकरक अभ्यास न्यूनीकरण सम्वन्धी तालिम	२	१		१			
	बहुबिवाह, बालविवाहका बिरुद्ध जनचेतना तथा कानूनी परामर्श गर्ने	पटक	५	१	१	१	१	१
रणनीति–५ : नीतिगत, कानूनी र संरचनागत सुदृढिकरण र कार्यान्वयन								
बाल संरक्षणका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक नीति, कानून र संरचना निर्माण गरि परिचालन गरेको हुनेछ।	बाल संरक्षण सम्वन्धी नीति र कानून बनाइ कार्यन्वयन गर्ने।	पटक	१	१				
	बालबालिकामाथी हुने घटना दर्ताका	पटक	१			१		

CamScanner

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]					
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]				
	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]		
	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]			
	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]			
[illegible]								
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]					
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]				
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]				
	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

१०. रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति

१०.१ रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन, सरोकारवाला निकाय, विकासका साझेदार, गैरसरकारी संस्था, नागरिक समाजसंगको समन्वय एवं अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि देहाय अनुसारको रणनीतिक योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति रहनेछ :

क) गाउँपालिका उपाध्यक्ष – संयोजक

ख) सामाजिक विकास समितिको संयोजक – सदस्य

ग) स्थानीय प्रहरी कार्यालयको अधिकृत प्रतिनिधि – सदस्य

घ) गाउँपालिकाको शिक्षा शाखा प्रमुख – सदस्य

ङ) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख – सदस्य

च) गाउँपालिकाको महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा प्रमुख – सदस्य

छ) बाल संरक्षणको क्षेत्रमा काम गर्ने गैरसरकारी संस्थाहरुमध्ये समितिले छानेको संस्थाको प्रतिनिधि – सदस्य

ज) स्थानीय सञ्चारकर्मीहरुमध्ये समितिले छानेको व्यक्ति – सदस्य

झ) स्थानीय बाल कल्याण अधिकारी – सदस्य सचिव

१०.२ बाल कल्याण अधिकारी नियुक्त नभएसम्मको लागि गाउँपालिकाको महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखाको प्रमुखले सदस्य सचिव भई काम गर्नेछ ।

१०.३ समितिको कार्यसञ्चालन कार्यविधि समिति स्वयंले बनाउनेछ ।

११. रणनीति कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायको भूमिका

निकाय	भूमिका
गाउँपालिका	नीति, कानून र संरचना निर्माण एवं संसोधन गर्ने
	बाल कल्याण अधिकारी नियुक्त गर्ने ।
	बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरु र अन्य सरोकारवालाहरुसंग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
	रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने ।
स्थानीय प्रहरी	बालबालिकाहरुलाई उचित सुरक्षा प्रदान गर्ने
	प्रथा परम्पराका नाममा हुने बालबिबाह, बहुबिबाह, छाउपडि प्रथा, लैङ्गिक हिंसा जस्ता हानिकारक अभ्यासहरु रोक्न तत्परता देखाउने ।
	कानूनको प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गराउने
गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा	बालबालिकाको नियमित खोप, पोषणको अवस्थाबारे अध्ययन गर्दै थप प्रभावकारी बनाउने
	बालबालिकालाई छिटो छरितो स्वास्थ्य उपचार प्रदान गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने र सोका लागि विद्यालयमा नियमित स्वास्थ्य जाँचको प्रबन्ध समेत मिलाउने
	बालबालिकाको स्वास्थ्य अवस्थाको गोपनीयता कायम राख्ने
गाउँपालिकाको शिक्षा शाखा	रणनीतिक योजना अनुसार बालबालिकाहरुलाई अतिरिक्त क्रियाकलापमा सहभागि गराउन सबै विद्यालयहरुलाई पत्राचार गर्ने
	विद्यालय भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाउने
	विद्यालय भर्ना नभएका र बिचमै कक्षा छोड्ने बालबालिकाको तथ्याङ्क

CamScanner

	संकलन गरि "खोज, छोप र विद्यालय ल्याउ" अभियान चलाउने ।
	अभिभावक शिक्षा तथा सकारात्मक अभिभाकत्व सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
गाउँपालिकाको महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा	बाल संरक्षणका लागि चेनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
	बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गरिरहेका गैरसरकारी संस्थाहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
	जोखिममा परेका बालबालिकाहरुको पहिचान र उद्दार गर्ने
वडा कार्यालय	बालबालिकाको जन्मदर्ता अभियान सञ्चालन गर्ने
	बालबालिकाको जन्मदर्तालाई नियमितता दिने
	बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चिता गर्ने
	समुदाय तथा विद्यालयमा बालक्लव र वडामा बालक्लव सञ्जाल गठनका लागि प्रयास गर्ने ।
	विद्यालय भर्ना अभियान, खोप, पोषण, जन्मदर्ता अभियानमा सहयोग गर्ने
	स्थानीयस्तरमा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने
विद्यालय	विद्यालयस्तरमा बालक्लवहरु गठन गर्ने
	बालमैत्री संरचना निर्माणका लागि पहल गर्ने
	विद्यालयमा बालमैत्री बातावरण कायम राख्ने
गैरसरकारी संस्था	बाल संरक्षणको क्षेत्रमा, विकासका साझेदार संस्थाहरु र नीजि क्षेत्रसंग सहकार्य गर्ने ।
	बालबालिकामाथी हुने हिंसा र दुर्व्यवहार बिरुद्ध सामाजिक जागरण ल्याउन पैरवी र सचेतनाका कार्यक्रम संचालन गर्ने
	जोखिम रहेका बालबालिकाहरुको पहिचान र उद्दारका लागि गाउँपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
	रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने ।
महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	गर्भवती महिलाहरुलाई नियमित स्वास्थ्य जाँच गर्न र पोषिलो खानेकुरा खान अभिप्रेरित गर्ने
	बालबालिकाको समयमै जन्मदर्ता गराउनका लागि अभिभावकलाई जानकारी गराउने
	समुदायमा बालबालिकामाथी हुने हिंसा तथा दुर्व्यवहार रोक्नका लागि छलफल/भेटघाट गर्ने
	बालअधिकार हुनन् हुने, भईरहेको वा भएको सूचना प्रहरीलाई दिने

आज्ञाले

पितानाथ लुईंटेल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

CamScanner